

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

* 1864 — † 1936

Ο Harden κρίνων τὸν Βενιζέλον κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἔγραφε περίπου τὰ ἔξης :

— "Οι διέκοινε τὸν Βενιζέλον τῶν πολιτικῶν τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου δὲν ἦτο μόνον μεγαλυτέρα διπλωματικὴ δεξιότης καὶ βαθύτερα γνῶσις τῆς εὐρωπαϊκῆς καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν ἴδεῶν καθ' ὅτι ἀφεώρα εἰς τὴν κρατικὴν καὶ λαϊκὴν εὐτυχίαν, ἡ διάφορος ἀντίληψις τῶν ζητημάτων ἄτινα ἐδόνουν τὴν καρδίαν τοῦ ἔθνους, ὁ ἀγὼν ὅπως ἔξυψωθῇ εἰς ἀνωτέρας βαθμίδας τοῦ πολιτικοῦ βίου καὶ ὅπως ἐνδυναμώῃ τὴν ἐθνικὴν ὑπόστασιν. Ἐν αὐτῷ ἐνεφώλευεν ἡ εὐγενὴς δομὴ πρακτικῆς δράσεως, τόλμης, τὴν δοπίαν δὲ μάνητος ἥδυνατο νὰ θεωρήσῃ ἐνίοτε ὡς φιλοκάνδυνον, δομὴ ὅπως ἐπιβληθῇ, ὑπερδύναμος προσπάθεια, ἄτινα ἔξυψωνον αὐτὸν ὑπὲρ τὰ δραία τοῦ κοινοῦ, θάρρος μὴ γνωρίζον κίνδυνον καὶ ἐμπόδια. Πρὸς τούτους ὅμως καὶ εὐφυῆς διάνοια μετὰ διαυγοῦς καὶ τὸ μέλλον ἀνεργευνῶντος ὑπολογισμοῦ, ἡνωμένη μὲν ἀνένδοτον θέλησιν.

Εἰς διάστημα μικρότερον τῶν τριῶν ἑτῶν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἣς ἐπάτησε τὸν πόδια του εἰς Πειραιᾶ, ἐτελεσιούργησεν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κράτους καὶ τοῦ βασιλεύοντος οἴκου περισσότερα ἀφ' ὅσα οὐδέποτε πρὸ αὐτοῦ Νεοέλλην, περισσότερα ἀφ' ὅσα, εἰς μακρότερον χρονικὸν διάστημα καὶ διπουδήποτε ἀλλαχοῦ, ἐπέτυχε πολιτικός τις τῆς σήμερον.

Η πολιτικὴ αὕτη μεγαλοφυῖα τοῦ Βενιζέλου, ἡ οὗιως ἀδρῶς ἀπὸ τὸν Harden χαρακτηριζομένη, εἶχεν ὅμως καὶ τὴν βαθεῖαν οἰκο-

νομικήν καὶ κοινωνικήν ἀπόχρωσίν της. Τί ἄλλως τε εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ ἀπὸ συνδυασμοὺς ἵσοοροπήσεως ἐσωτερικῶν καὶ διεθνῶν οἰκονομικῶν ἀντιθέσεων καὶ προσπάθειαν ἔξαπλώσεως τοῦ βασικοῦ οἰκονομικοῦ πολιτισμοῦ, ἀνέτου τινὸς στάθμης ζωῆς εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρύτερα λαϊκὰ στρώματα;

Ἡ τοιαύτη οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐκδήλωσις τοῦ Βενιζέλου ἐμφανίζεται ἥδη ἀπὸ τοῦ πρώτου λόγου του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀμέσως διέγνωσε τὸ δὲν βλέμμα του τὴν παραμέλησιν τῶν γενικωτέρων λαϊκῶν συμφερόντων. Εἰς τὸν προγραμματικὸν λόγον του ἔλεγε τῇ 5]βρίσιν 1910. «Ἄδιαφορία ἐντελῆς πρὸς τὰς ἐργατικὰς καὶ ἀγροτικὰς τάξεις ἀποτέλεσμα ἔχουσα τὸ νὰ ἐξάπτωνται εἰς ἐπικίνδυνον πολλάκις ἀνταγωνισμόν, ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας, μεταξὺ ἴδιοκτήτου καὶ καλιεργητοῦ, ἐξ ἄλλου ἔλλειψις πάσης οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐν μέρον τοῦ κράτους, ἀποβλεπούσης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν παραγωγικῶν τῆς χώρας δυνάμεων. Δημοσιονομικὴ πολιτική, ἡτις πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπαύστων ἐλλειμάτων κατέφευγεν ἀνεπιστημόνως καὶ ἐμπειρικῶς εἰς τὴν αὔξησιν τὴν ὑπερβάλλουσαν τῶν ἐμμέσων φόρων, - δι' ὃν, τὰ δημόσια βάρον ἐπιπίπτουσιν ἐπὶ τῶν ἀπορωτέρων τάξεων δυσαναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτῶν».

Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ αὕτη τοῦ Βενιζέλου δύναται νὰ διαχωρισθῇ εἰς τὰς ἑξῆς μεγάλας γραμμάς.

1909—1915 Κοινωνικὸν ζήτημα. Ἐργατικὴ προστατευτικὴ καὶ ἀσφαλιστικὴ νομοθεσία συγχρονίσασα, ἰδίως καθόσον ἀφορᾶ τὴν προστασίαν, τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὰ προηγμένα κράτη καὶ ἐμφανίσασα αὐτὴν τῷ 1919 εἰς τὴν πρώτην μεταπολεμικὴν διάσκεψιν τῆς ἐργασίας ἐν Οὐασιγκτῶνι ὡς προηγμένον εὐρωπαϊκὸν κράτος.

1911—1920 Ἀγροτικὸν ζήτημα. Προσπάθεια τακτοποιήσεως τοῦ κτήματος ἀγροτικοῦ κόσμου μὲ δῆλην τὴν ἐπίγνωσιν τῶν ἐκ τῆς ἀγροτικῆς ταύτης ἀποκαταστάσεως πλεονεκτημάτων τοῦ ἔθνους. (Διατήρησις τῆς οάσσας καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ, ἔξασφάλισις πηγαίας ἀνακαινίσεως τοῦ ἀστικοῦ ἀνθρωπίνου ὄλικοῦ. Αὔξησις τῆς παραγωγῆς).

1919 Δημοσιονομικὴ πολιτική. Μεταρρύθμισις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος διὰ τῆς νομοθετικῆς ἐνοποιήσεως τῆς ποικίλης κατὰ διαμερίσματα ἴσχυούσης νομοθεσίας, ἐπιστημονικοῦ συγχρονισμοῦ αὐτῆς καὶ ἐπιβαρύνσεως τῶν εὐπορωτέρων τάξεων.

Ἡ τελευταία οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου ἦτο ἡ προώθησις τῆς χώρας πρὸς μεγάλα παραγωγικὰ ἔργα τὰ δυοῖα θὰ ἔδιδον καὶ χῶρον καὶ ἀπόδοσιν εἰς τὸν διαρκῶς αὐξανόμενον πληθυσμὸν καὶ θὰ

ηλιάτιουν τὴν παθητικότητα τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν συναλλαγῶν μας. Τὰ ἀποτελέσματα καὶ τῆς προσπαθείας του αὐτῆς τὰ καρπούμεθα ἐν μέρει ἥδη σήμερον.

'Εποδόσεξεν ἀφ' ἑτέρου τὴν ιρατικὴν μηχανὴν καὶ τὴν ποιότητα τῆς ὑπαλληλίας, ἔθεσε τὰς βάσεις τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τὴν δὲ κεντρικὴν διεφόρισε ἀναλόγως πρὸς τὴν ἔκτοτε ἔξελιξιν, ὥστε νὰ ἴδουμον ὅλα τὰ παραγωγικὰ καὶ κοινωνικὰ ὑπουργεῖα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης δημιουργίας του.

Τοιουτορόπως ἐπέβαλλε κατὰ τὸ δυνατὸν τὸ Κράτος τῆς δικαιοσύνης εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας, ἔναντι τῶν μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Γουδί ἐπικρατούντων ἀμέτρων ἐγωϊσμῶν καὶ ἀτομιστικῶν τάσεων.

Πολιτικὸς λοιπὸν ὁ Βενιζέλος μέχρι μυελοῦ ὄστεων, μὴ ἔχων ἐν ἔαυτῷ οὔτε τὸ ἐλάχιστον μόριον σχολαστικισμοῦ, μὲ πεποίθησιν εἰς τὸν ἔαυτόν του καὶ πίστιν εἰς τὸν λαὸν τὸν ὄποιον ἀδιακόπως καὶ ἐπιμόνως προώθει, μὲ φωμαντικὴν ψυχὴν καὶ φεαλισμὸν διανοίας, μὲ εὐστροφίαν καὶ προσήλωσιν πρὸς τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ ἐκάστοτε ἐκ τῆς θεωρίας ἐφαρμόσιμον εἰς τὴν πραγματικὴν ζωὴν, ἐδημιούργησεν ἐκ τῆς καταπεπικωνύμιας ἐποχῆς τοῦ 1897 κράτος εἰς τὸ ὄποιον ἐπραγματοποίησε τὰ ἴδανικὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου κατ' ἔκτασιν καὶ πολιτισμὸν κατὰ τοιοῦτον ἵκανοποιητικὸν τρόπον. Όσον οὐδέποτε ἄλλοτε ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Τοιουτορόπως ἐκυριάρχησεν ἐσωτερικῶς ἀμέσως ἀμα τῇ ἐμφανίσει του καὶ παγκοσμίως ἐξετιμήθη καὶ ἐθαυμάσθη ὁ θρῦλος τοῦ Βενιζέλου, ὁ ὄποιος θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα καὶ ἴδεωδες πρότυπον εἰς τὴν αἰωνιότητα τοῦ ἔθνους.

Δ. Κ.